

JUBILEUMGESCHENK VAN BEVOLKING

Gieten zeven luiklokken is thans bijna voltooid

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT/ASTEN — In zijn zeshonderdste bestaansjaar kan de domtoren de stad Utrecht binnenkort geluid laten horen dat die stad drie eeuwen heeft gemist. De toren krijgt namelijk dankzij giften van bevolking, bedrijven en instellingen het oorspronkelijke aantal van dertien luiklokken terug. In Europa's beroemdste klokkengieterij, de Koninklijke Eijsbouts, in het Noordbrabantse Asten, leggen ze de laatste hand aan zeven nieuwe klokken. De grootste van die zeven, de Agnes Mayor, ofwel de Burgerklok, werd dinsdagmiddag gegoten, samen met een kleiner zusje, de Campana Crusig, ook wel de Kruisklok genoemd.

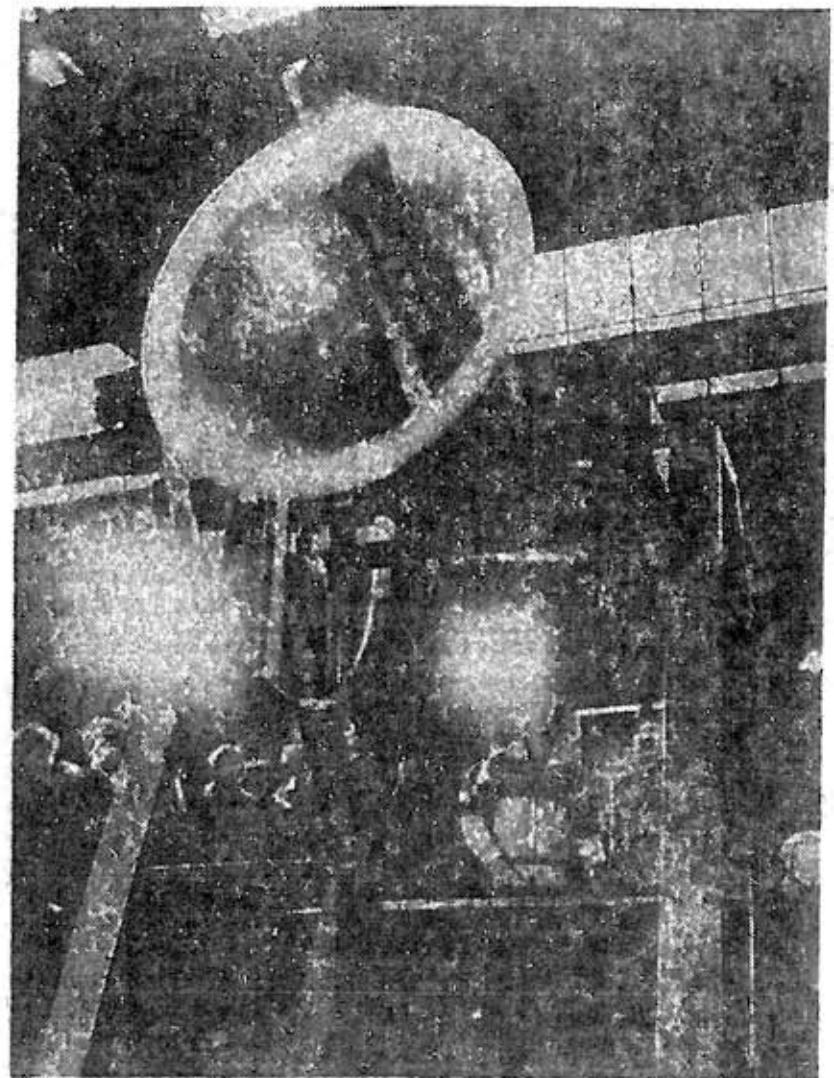
„Wat is een mooier cadeau voor een zeshonderd jaar bestaande toren?” zeiden de leden van de Utrechtse Klokkenspelvereniging, toen zij spraken over een passende viering van het jubileum. De stichting heeft echter geen cent. Voorzitter T. Haakma Wagenaar omschreef het tijdens het gieten dinsdagmiddag zo: „We gaven, zonder de financiën te hebben, opdracht voor een cadeau, waarvan we niet wisten of het door de gemeente Utrecht aanvaard zou worden, voor een toren, die niet eens van ons is”.

De vereniging heeft de wind mee gehad. Binnen niet al te lange tijd waren zes bedrijven en instellingen bereid gevonden een klok „voor hun rekening te nemen”. De zevende, de Agnes Mayor wordt betaald door de Utrechtse burgerij, die een certificaat kunnen kopen van 25 gulden, goed voor één kilo brons. Vandaar ook de bijnaam „burgerklok” voor deze 1365 kilo wegende Agnes Mayor.

Het gieten van dinsdagmiddag lijkt nog wel het simpelste dat er bij het maken van een klok komt kijken. Weken ervoor is men in de gieterij bezig met de voorbereidingen. Er moet eerst een kern worden gemaakt, een vuurvast negatief van de binnenzijde van de te gieten klok.

Daaroverheen wordt de „valse klok” gemaakt, een model opgebouwd uit zand met een dun laagje was, waarin alle versieringen en teksten zijn aangebracht. Over de valse klok komt een stalen mantel en in een vuurvast materiaal, dat nog over de valse klok is gestreken wordt de klok geheel ingevormd. Dan wordt de valse klok verwijderd en in de buitenmantel zijn de vorm, de versierselen en de letters te zien. Als de buitenmantel weer over de kern is geplaatst wordt het brons in die ruimte gegoten, waar eerst de valse klok zat.

Het brons (80% koper-20% tin) wordt bij 1100 graden in de klok vorm gegoten. De belangstellenden dinsdagmiddag, leden van het

DE ADRIANUS, de kleinste van de zeven klokken, is al helemaal klaar en wordt ingewijd door Sjoerd van Geuns (met vest) en Evert Oldenhof, van het Utrechtse Klokkenuidर्सgilde.

DE GIETPAN wordt leeggegoten in de klok vorm van de Agnes Mayor. De man met de „schuimspaan” haalt de slakken van het gloeiendhete brons.

Utrechtse Klokkeluidersgilde en van de Utrechtse Klokkenspel vereniging, alsmede vertegenwoordigers van de vereniging Dom 600, de schenkende bedrijven en wethouder A. Bransen van de gemeente Utrecht, hadden het bij het toekijken dan ook warm.

Op het resultaat kon geen van de aanwezigen wachten: pas over enkele dagen gaat de buitenmantel eraf, als het brons helemaal afgekoeld is.

Op de Agnes Mayor staat een gedicht, van pastoor F. C. van der Bilt:

„Dankzij Utrechts burgerij,
Zijn wij zevenen er weer bij
Eens in het carillon verloren,
thans in welluidend brons herboren
Bij het zesde eeuwfeest van de toren
God zegene allen, die ons horen....”

OMGESMOLTEN

De zin „eens in het carillon verloren” slaat terug op de periode dat zeven kleinste luiklokken werden omgesmolten tot een carillon van 35 klokken, in de zeventiende eeuw. Luiklokken waren toen plotseling, met het veranderen van het tijdsbeeld en de religie ouderwets geworden. Bovendien was er een eeuw tevoren een grote belangstelling voor het klokkenspel ontstaan. Het ontbrak Utrecht aan geld om een carillon te kopen, zodat toen maar de zeven luiklokken zijn omgesmolten, door de beroemde klokkengieterij van de gebroeders Hemony. De gespaard gebleven luiklokken wilde men bij het carillon betrekken, maar die bleken te onzuiver van klank te zijn.

STEMMEN

Om dat laatste is ook de Koninklijke Eijsbouts als klokkengieterij gekozen voor het maken van de zeven ontbrekende klokken. De di-

recteur van deze gieterij, André Lehr, is een autoriteit op het gebied van onder andere het stemmen van de klokken. Dezelfde afwijking, die al in de oude basklokken zit, wordt in feite doorgevoerd in de nieuwe, zodat het geheel alsnog zeer fraai boven de stad zal klinken.

In elke klok (de Agnes Mayor, de Agnes Minor, de Pontianus, de Campana Crusig, de Benignus, de Thomas en de al helemaal gebruiksklare Adrianus) komt dan ook te staan in het latijn: „André Lehr, met de medewerkers van de Koninklijke Eijsbouts hebben in het dorp Asten mij gegoten in het jaar Anno Domini 1982”. Op de zogenaamde kroon van de Agnes Mayor staan de afbeeldingen van drie gezichten: die van André Lehr, als maker, van Willem Meine en van Sjoerd van Geuns, twee leden van de stichting Utrechtse Klokkenspelvereniging, die zich bijzonder hebben ingezet om deze klokken weer in de toren te krijgen.

GAT IN MUUR

Het plaatsen van de klokken in de toren gebeurt op 6 april, ijs en weder dienende. Dat zal overigens nog een hele toer worden, want de Agnes Mayor is een paar centimeter te groot om gewoon de toren binnen te kunnen. Er moet nu een flink gat in de muur van de Domtoren worden geslagen om het gevaarde erdoor te krijgen. De klokken komen op veertig meter hoogte te hangen.

Tijdens de feestweek ter gelegenheid van het zeshonderdjarig bestaan kunnen we voor het eerst kennis maken met het volle geluid van alle klokken, die bij elkaar rond de driehonderdduizend gulden hebben gekost. De Agnes Mayor is nog niet geheel gefinancierd, de certificaten zijn nog steeds te koop. Er zal nog vijftigduizend gulden bij elkaar moeten worden gebracht.